

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <http://hdl.handle.net/1887/20845> holds various files of this Leiden University dissertation.

Author: Erkens, M.Y.H.G. (Yvonne)

Title: Rechtspleging in arbeidszaken

Issue Date: 2013-04-25

Rechtspleging in arbeidszaken

Van dit proefschrift is een handelseditie verschenen in de Serie Monografieën Sociaal recht, ISBN 978-90-13-11531-4

Rechtspleging in arbeidszaken

PROEFSCHRIFT

ter verkrijging van
de graad van Doctor aan de Universiteit Leiden,
op gezag van Rector Magnificus prof. mr. C.J.J.M. Stolker,
volgens besluit van het College voor Promoties
te verdedigen op donderdag 25 april 2013
klokke 16.15 uur

door

Yvonne Erkens

geboren te Sittard

Promotiecommissie: Promotor: prof. dr. G.J.J. Heerma van Voss

Overige leden: prof. dr. W.H.A.C.M. Bouwens (Vrije Universiteit Amsterdam)
prof. dr. A.M. Hol (Universiteit Utrecht)
prof. dr. H.J. Snijders
prof. dr. G.C. Boot
dr. L.C.J. Sprengers

WOORD VOORAF

Het recht is tandoos zonder adequate rechtsbescherming. Het belang van goede rechtspraak kan dan ook nauwelijks worden overschat.

In dit onderzoek staat de vraag centraal hoe arbeidsrechtspraak het best kan worden vormgegeven. Uitgangspunt daarbij is dat zo veel mogelijk recht wordt gedaan aan de specifieke kenmerken van het arbeidsrecht en arbeidsrechtelijke conflicten. Daartoe zijn vijf criteria geformuleerd. Onderzocht wordt op welke wijze deze criteria als maatstaf kunnen dienen bij het inrichten van arbeidsrechtspraak en de arbeidsrechtelijke procedure.

Voor mij was het schrijven van een proefschrift bepaald geen solitaire aangelegenheid. Velen hebben meegelezen, meegedacht of anderszins bijgedragen.

Als eerste een woord van dank aan mijn promotor, Guus Heerma van Voss. Hij was zelden sturend, steeds bereid tot overleg en altijd vol vertrouwen. Ik zie uit naar onze verdere samenwerking.

Ik dank de leden van leescommissie voor hun commentaar en hun complimenten; ik heb met beide mijn voordeel gedaan.

Het is bijzonder aangenaam om te werken in een omgeving waarin collegialiteit voorop staat. Dank aan alle leden van de Afdeling sociaal recht van de Universiteit Leiden voor het creëren van zo'n omgeving.

Mijn werkkamer deel ik met Barend Barentsen. Minstens zo inspirerend als discussies over het vakgebied zijn het bijhouden van een rating van literaire en andere aanstellers en het uitwisselen van nieuwtjes over de egels. Wij hebben nog gespreksstof voor jaren.

In de periode 2004-2010 heb ik als vakdocent ondernemingsrecht deel uitgemaakt van de staf van Moot Court. De Leidse Moot Court is een begrip en dat is mede te danken aan Ankie Broekers. Als zij mij indertijd niet had overgehaald de advocatuur te verlaten, was dit boek er waarschijnlijk niet gekomen.

Een boek over rechtspraak kan niet geschreven worden zonder input vanuit de rechterlijke macht.

De uitgangspunten van dit onderzoek zijn voorgelegd aan en besproken met een klankbordgroep bestaande uit vijf kantonrechters afkomstig van vijf verschillende rechtbanken. Dirk Jan Buijs (kantonrechter te Apeldoorn), Cathrien Harts (voorheen kantonrechter te Haarlem en Eindhoven), Sjef de Laat (kantonrechter te Utrecht), Harry Staal (kantonrechter te Maastricht) en Monetta Ulrici (kantonrechter te Amsterdam) dank ik voor hun bereidwilligheid tijd vrij te maken voor de wetenschap. Dat geldt ook voor de sectorvoorzitters civiel en kanton van de rechtbanken Amsterdam, Utrecht, Arnhem en Maastricht – Anita Vegter, Areane Dorsman, Roel Smits, Dick van Steenbeek en Rob Otto – die bereid waren om vragenlijsten in te vullen en met mij daarover van gedachten te wisselen.

In Maastricht is de rechtspraak voor mij gaan leven. Veel dank aan het gerechtshof van de Rechtbank Maastricht en aan alle rechters, leidinggevend, secretarissen en griffiemedewerkers die antwoord gaven op mijn vragen en zo een belangrijke bijdrage hebben geleverd aan dit boek.

Een bijzonder woord van dank aan Harry Staal, die mijn carrière een nieuwe wending heeft gegeven door me uit te nodigen een kijkje in de keuken van de rechtspraak te nemen. Daarnaast heeft hij dit boek van a tot z gelezen en becommentarieerd. Ik ben hem voor beide zeer erkentelijk.

Anne Hoekstra en Miriam Kullmann hebben zorg gedragen voor de samenvattingen in het Engels en het Duits. Havise Kavi en Özlem Sapmaz, beiden als student-assistent verbonden aan de afdeling sociaal recht, hebben de literatuur- en jurisprudentielijst en de registers samengesteld. Dank, dank!

Tot slot richt ik me tot mijn dierbaren.

Fleur Ringnalda en Pauline Goddijn: nimfen is te lieflijk, krachtpatsers komt meer in de richting. Jullie staan niet alleen vandaag aan mijn zijde.

Lieve pap en mam, altijd hebben jullie me met aandacht en liefde gevolgd. Al zijn jullie vandaag niet in Leiden, ik weet jullie nabij.

Lieve Walter, Susanne en Simon: 'En nu blijft geloof, hoop en liefde, deze drie; doch de meeste van deze is de liefde'.

Lieve Fiet, ik heb al zo lang een gedenksteen voor je op willen richten. Bij deze.

De tekst is afgesloten op 31 december 2012.

Yvonne Erkens
Leiden, 5 januari 2013

INHOUDSOPGAVE

Woord vooraf / V

Lijst van afkortingen / XIII

1 Rechtspleging in arbeidszaken: inleiding en probleemstelling / 1

- 1.1 Inleiding / 1
- 1.2 Probleemstelling / 3
- 1.3 Onderzoeksmethode / 5
- 1.4 Opzet van het boek / 6

2 Criteria voor arbeidsrechtspraak / 11

- 2.1 Inleiding / 11
- 2.2 Arbeidsrechtspraak tegen de achtergrond van de functies en kenmerken van het arbeidsrecht / 12
- 2.3 Arbeidsrechtspraak tegen de achtergrond van de bijzondere kenmerken van arbeidsrechtelijke conflicten / 21
- 2.4 Criteria voor arbeidsrechtspraak / 29
- 2.5 Specialisatie van rechtspraak / 34
- 2.6 Kwaliteit van rechtspraak / 37
- 2.7 Conclusie / 38

3 Van kantonrechter naar sector kanton / 39

- 3.1 Inleiding / 39
- 3.2 De eerste drie fasen: 1838 tot en met de jaren vijftig van de twintigste eeuw / 40
 - 3.2.1 Criteria voor arbeidsrechtspraak / 40
 - 3.2.2 Fase 1: van 1838 tot 1909 / 40
 - 3.2.3 Fase 2: 1909 – 1950 / 41
 - 3.2.4 Fase 3: de jaren vijftig van de twintigste eeuw / 42

3.3	Fase 4: de jaren zestig en zeventig van de twintigste eeuw / 45
3.3.1	Criteria voor arbeidsrechtspraak / 45
3.3.2	De werkgroep-Wiersma en de instelling van de Staatscommissie herziening rechterlijke organisatie / 46
3.3.3	Kringrapport naar aanleiding van Wiersma / 47
3.4	Fase 4: de jaren tachtig van de twintigste eeuw / 49
3.4.1	Criteria voor arbeidsrechtspraak / 49
3.4.2	De subcommissie-Van Galen / 50
3.4.3	De subcommissie-Van Veen / 52
3.4.4	Eindrapport Staatscommissie herziening rechterlijke organisatie (deel 1) / 53
3.4.5	Eindrapport Staatscommissie herziening rechterlijke organisatie (deel 2) / 55
3.4.6	Kabinetsstandpunt naar aanleiding van het Eindrapport Staatscommissie herziening rechterlijke organisatie / 55
3.5	Fase 4: de jaren negentig van de twintigste eeuw / 56
3.5.1	Criteria voor arbeidsrechtspraak / 56
3.5.2	Integratie van kantongerecht en rechtbank / 58
3.5.3	Behoud van sterke kanten kantonrechtspraak / 58
3.5.4	Commissie-Leemhuis / 60
3.5.5	Contourennota / 61
3.6	Fase 5: een nieuw millennium / 63
3.6.1	Criteria voor arbeidsrechtspraak / 63
3.6.2	Wet organisatie en bestuur gerechten (Wet OBG) en de Wet Raad voor de Rechtspraak / 64
3.7	Conclusie / 66
4	De toekomst van de sector kanton / 69
4.1	Inleiding / 69
4.2	Kantonrechtspraak in de 21 ^e eeuw, Naar afdoening 'op maat' / 70
4.2.1	Criteria voor arbeidsrechtspraak / 70
4.2.2	Kantonrechtspraak in de 21 ^e eeuw: het Prismaonderzoek / 71
4.2.3	Kantonrechtspraak in de 21 ^e eeuw: de werkgroep BOK / 73
4.3	Modernisering Rechterlijke Organisatie / 74
4.3.1	Criteria voor arbeidsrechtspraak / 74
4.3.2	Het rapport-Deetman / 76
4.3.3	Het kabinetsstandpunt naar aanleiding van het rapport van de commissie-Deetman / 77
4.3.4	Het rapport-Hofhuis / 78
4.3.5	Wetgeving na Deetman: Evaluatiewet modernisering rechterlijke organisatie en Wet herziening gerechtelijke kaart / 79
4.4	De Agenda van de Rechtspraak, Jaarplan Rechtspraak en Rechtspraak 2015 / 83
4.4.1	Criteria voor arbeidsrechtspraak / 83
4.4.2	De Agenda van de Rechtspraak 2008-2011 en 2011-2014 / 85
4.4.3	Jaarplannen Rechtspraak 2008-2012 / 88

4.4.4 Rechtspraak 2015 / 89

4.5 Conclusie / 91

5 Arbeidsrechtspraak in de landen van de Europese Unie / 95

5.1 Inleiding / 95

5.2 Arbeidsrechtspraak in de landen van de Europese Unie: een horizontale vergelijking / 97

5.2.1 Inleiding / 97

5.2.2 Afzonderlijke arbeidsrechtbanken / 99

5.2.3 Kamer voor arbeidszaken binnen de algemene rechtbank / 101

5.2.4 Algemene rechtbank / 101

5.2.5 Mogelijkheden om geschillen buitengerechtelijk op te lossen / 103

5.2.6 Conclusie / 109

5.3 Criteria voor arbeidsrechtspraak / 110

5.3.1 Inleiding / 110

5.3.2 Ongelijkheidscompensatie / 111

5.3.3 Inzicht in en kennis van (arbeids)verhoudingen / 114

5.3.4 Laagdrempeligheid / 116

5.3.5 Snelheid / 119

5.3.6 Procesvaardigheid en proceshouding / 121

5.3.7 Conclusie / 123

5.4 Conclusie / 125

6 Arbeidsrechtspraak in Nederland / 129

6.1 Inleiding / 129

6.2 Organisatie van rechtspraak / 130

6.2.1 Inleiding / 130

6.2.2 Het bestuur van het gerecht / 131

6.2.3 Raad voor de rechtspraak / 134

6.3 De kantonrechter en de sector kanton / 136

6.4 Arbeidsrechtspraak in Nederland / 138

6.4.1 Inleiding / 138

6.4.2 Rechtbanken / 139

6.4.3 Gerechtshoven / 141

6.4.4 De Hoge Raad / 145

6.5 Specialisatie van rechtspraak / 147

6.5.1 Inleiding / 147

6.5.2 Specialisatie van rechtspraak / 148

6.5.3 De Centrale Raad van Beroep / 152

6.5.4 Het UWV / 155

6.5.5 Specialisatie naar rechtsgebied binnen de rechtbank / 160

6.5.6	Benoemings- en rolatiebeleid: Amsterdam, Utrecht, Arnhem en Maastricht / 162
6.5.7	Arbeidsrechtspraak: van specialisme naar generalisme? / 168
6.6	Conclusie / 169
7	Procesrecht in arbeidszaken bij de kantonrechter / 173
7.1	Inleiding / 173
7.2	Ongelijkheidscompensatie / 174
7.2.1	Bewijslastverdeling / 174
7.2.2	Ongelijkheidscompensatie in het materiële arbeidsrecht / 176
7.2.3	Ongelijkheidscompensatie in de jurisprudentie / 178
7.2.4	Conclusie / 182
7.3	Inzicht in en kennis van arbeidsverhoudingen / 182
7.3.1	De rol van leken in de arbeidsprocedure / 183
7.3.2	Geschillen op grond van de Wet op de Ondernemingsraden / 184
7.3.3	Collectieve actie / 190
7.3.4	Conclusie / 195
7.4	Laagdrempeligheid / 195
7.4.1	(Geen) verplichte procesvertegenwoordiging / 196
7.4.2	Formaliteiten / 197
7.4.3	Vrijwillige/verplichte wettelijke voorprocedures / 200
7.4.4	Houding van de rechter / 203
7.4.5	Kosten / 205
7.4.6	Geografische bereikbaarheid / 208
7.4.7	Conclusie / 208
7.5	Snelheid / 210
7.5.1	Procesrecht, lagere regelingen & verjaringstermijnen / 212
7.5.2	De ontbindingsprocedure van artikel 7:685 BW / 217
7.5.3	Spoedprocedures / 220
7.5.4	Conclusie / 223
7.6	Procesvaardigheid en proceshouding / 224
7.6.1	Uitgangspunt civiel procesrecht / 224
7.6.2	De arbeidsrechter en de lijdelijkheid / 225
7.6.3	Conclusie / 229
7.7	Conclusie / 229
8	Conclusies en aanbevelingen / 233
8.1	Inleiding / 233
8.2	Criteria voor arbeidsrechtspraak / 234
8.3	Specialisatie van rechtspraak / 235
8.4	Organisatie / 238
8.5	Procesrecht / 239

Bijlagen bij hoofdstuk 5 / 245

Tabel 1 / 247

Tabel 2 / 251

Summary / 255

Zusammenfassung / 267

Samenvatting / 279

Literatuurlijst / 291

Rapporten, Verslagen en Rapportages / 305

Jurisprudentieregister / 309

Trefwoordenregister / 315

Curriculum vitae / 331

LIJST VAN AFKORTINGEN

AAW	Algemene Arbeidsongeschiktheidswet
ABRvS	Afdeling Bestuursrechtspraak Raad van State
ABW	Algemene Bijstandswet
ACAS	Advisory Conciliation and Arbitration Service
A-G	Advocaat Generaal
AKW	Algemene Kinderbijslagwet
ANW	Algemene nabestaandenwet
AOW	Algemene Ouderdomswet
Arbowet	Arbeidsomstandighedenwet
Atw	Arbeidstijdenwet
Awb	Algemene wet bestuursrecht
AWGB	Algemene Wet Gelijke Behandeling
BBA	Buitengewoon besluit Arbeidsverhoudingen
BOK	Bestuurlijke Onderbrenging Kanton
Bw	Beroepswet
BW	Burgerlijk Wetboek
Cao	Collectieve arbeidsovereenkomst
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CGB	Commissie Gelijke Behandeling
CNV	Christelijk Nationaal Vakverbond
CRvB	Centrale Raad van Beroep
CWI	Centrum voor Werk en Inkomen
DIER	Department of Industrial and Employment Relations
EALCJ	European Association of Labour Court judges
EAT	Employment Appeals Tribunal
ECSR	Europees Comité voor de Sociale Rechten
EGKS	Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal
EHRM	Europees Hof van de Rechten van de Mens
ESH	Europees Sociaal Handvest
EU	Europese Unie
EVRM	Europees Verdrag van de Rechten van de Mens
Gw	Grondwet

HR	Hoge Raad
IPO	Interprovinciaal Overleg
JAR	Jurisprudentie Arbeidsrecht
KBvG	Geschillencommissie Koninklijke Beroepsorganisatie van Gerechtsdeurwaarders
KG	Kort Geding
KNB	Koninklijke Notariële Broederschap
KVG	Koninklijke Vereniging van Gerechtsdeurwaarders
LOK	Landelijk Overleg Kantonsectorvoorzitters
LOVC	Landelijk Overleg Voorzitters Sectoren Civiel
LOVCK	Landelijk Overleg Voorzitters Civiele en Kantonsectoren
MvA	Memorie van Antwoord
MvT	Memorie van Toelichting
NJB	Nederlands Juristenblad
NJV	Nederlandse Juristen Vereniging
NOvA	Nederlandse Orde van Advocaten
NTBR	Nederlands Tijdschrift voor Burgerlijk Recht
NVvR	Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak
OAC	Ontslagadviescommissie
Ok	Ondernemingskamer
Raio	Rechterlijk ambtenaar in opleiding
Rio	Rechter in opleiding
RRK	Rolregeling kantonsectoren
RvBB	Raad voor Binnenlands Bestuur
RvR	Raad voor de Rechtspraak
VIA	Vereniging van Incassoadvocaten
VvV	Verbond van Verzekeraars
SER	Sociaal-Economische Raad
SMA	Sociaal Maandblad Arbeid
STAR	Stichting van de Arbeid
Stb.	Staatsblad
TRA	Tijdschrift Recht en Arbeid
TSR	Tijdschrift Sociaal Recht
TvPP	Tijdschrift voor de Procespraktijk

Lijst van afkortingen

UWV	Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen
VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten
VP	Vicepresident
VvA	Vereniging voor Arbeidsrecht
Vvr	Vereniging van rechtbankpresidenten
WAA	Wet aanpassing arbeidsduur
WAJONG	Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening voor jonggehandicapten
WAO	Wet Arbeidsongeschiktheidsverzekering
WAZ	Wet Arbeid en Zorg
Wet Arob	Wet administratieve rechtspraak overheidsbeschikkingen
Wet BAB	Wet beroep administratieve beschikkingen
Wet Burg. Rv.	Wetboek Burgerlijke Rechtsvordering
WCAO	Wet op de Collectieve Arbeidsovereenkomst
WFZ	Wet Flexibiliteit en zekerheid
WGBH/CZ	Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte
WGBL	Wet gelijke behandeling op grond van leeftijd bij de arbeid
WGBMV	Wet gelijke behandeling van mannen en vrouwen
Wgbz	Wet griffierechten burgerlijke zaken
WHE	Wet Herziening Enquêterecht
WJO	Wet op de jaarrekening van ondernemingen
Wet OBG	Wet Organisatie Bestuur en Gerechten
WODC	Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum
WMO	Wet Maatschappelijke Ondersteuning
WMW	Wet medezeggenschap werknemers
WNO	Wet Nationale Ombudsman
WOR	Wet op de ondernemingsraden
Wrra	Wet rechtspositie rechterlijke ambtenaren
Wet RO	Wet op de Rechterlijke Organisatie
Wet SUWI	Wet structuur uitvoeringsorganisatie werk en inkomen
WVG	Wet Voorzieningen Gehandicapten
WW	Werkloosheidswet
ZW	Ziektewet

